T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

ESAS NO : 2023/493
KARAR NO : 2023/623
KARAR TR : 16/10/2023

ÖZET: Davacının Emekli Sandığı iştirakçisi iken muvazaalı boşanma nedeniyle, babasından 5434 sayılı Kanun kapsamında almış olduğu yetim aylığının Kurum tarafından kesilerek yersiz ödeme olarak tespit edilen meblağın iptali istemiyle açılan davanın İDARİYARGI YERİNDE görülmesi gerektiği hk.

K A R A R

Davacı : A.E.G
Vekili : Av. G. B
Davalı : Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı
Vekili : Av. İ. B

I. DAVA KONUSU OLAY

1. Davacı vekili dilekçesinde, müvekkiline İzmir Muhasebe Borç Yapılandırma Birimi tarafından 27/11/2018 tarihinde tebliğ edilen ES - SSK - Bağ. Numarası= 36973062, Dosya no: 2018/3883 ve borç sebebi olarak muvazaalı boşanma olduğunu belirten borç bildirim belgesi ile 33.639 TL asıl, 15.668,18 TL faizi toplam 49.307,18 TL borç tahakkuk ettirildiğinin bildirildiğini, ayrıca bu borcun maaşından kesilerek ödenmesinin yeterli olmayacağının belirtilerek, evine haciz uygulamaya gelineceği onun için taksitlendirme yapması gerektiğinin belirtildiğini, bunun üzerine müvekkilinin evine haciz gelmesinden korkarak taksitlendirme yapılmasını kabul ettiğini, ancak yapılan işlemin haksız olduğunu da belirterek dava açma hakkını mahfuz tuttuğunu yazılı olarak 27/11/2018 tarihinde beyan ettiğini, davalı kurumun borç tahakkuku sebebi olarak, müvekkilinin muvazaalı olarak boşanmasını gösterdiğini ve 5510 sayılı sosyal sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 96. maddesine istinaden hazırlanan*"Fazla ve Yersiz Ödemelerin Tahsiline İlişkin UsulVe Esaslar Hakkında Yönetmelik"* hükümlerine göre ödemesinin belirtildiğini, müvekkilinin tebliğ edilen bildirgesine karşı süresi içinde Seferihisar Noterliği'nin 04/12/2018 tarih 12267 Yevmiye nolu ihtarnamesini göndererek itiraz ettiğini, yapılan işlemin iptalini talep ettiğini, ancak bu güne kadar herhangi bir cevap gelmediğini, yapılan işlemin hem usul yönünden hem de ileri sürülen gerekçe yönünden haksız ve hukuka aykırı olduğunu, müvekkilinin eşi ile aralarındaki sorunları ilerleyen senelerde çözdüğünü ve 30/09/2016 tarihinde tekrar evlendiklerini ileri sürerek, müvekkilinin haksız borçlandırılmasına ilişkin Kamu Görevlileri Emeklilik Daire Başkanlığınca yapılan işlemin iptaline ve maaşından yapılan kesintilerin iadesine karar verilmesi istemiyle adliyargı yerinde dava açmıştır.

II. UYUŞMAZLIĞA İLİŞKİN BAŞVURU SÜRECİ

A. Adli Yargıda

2. **İstanbul Anadolu 18. İş Mahkemesi 06/07/2022 tarih ve E.2019/140, K.2022/358 sayılı kararı**ile, davacının 5434 sayılı Kanun uyarınca vefat eden babasından dolayı bağlananaylığına ilişkin uyuşmazlığın çözümünün idari yargının görev alanına girdiği gerekçesiyle, davanın yargı yolunun caiz olmaması nedeni ile usulden reddine karar vermiş, bu karar kesinleşmiştir.

3. Davacı vekilibu kez, aynı istemle idari yargı yerinde dava açmıştır.

B. İdari Yargıda

4. **İzmir 2. İdare Mahkemesi 24/05/2023 tarih ve E.2023/817 sayılı kararı** ile, davanın özel hukuk hükümlerine göre adli yargı yerinde görülmesi gerektiği sonucuna varıldığı gerekçesiyle, uyuşmazlığın çözümünde Mahkemelerinin görevli olmadığına, adli yargı yerinin görevinde bulunduğuna, davanın İstanbul Anadolu 18. İş Mahkemesince verilen ve kesinleşenkararı üzerine açılması nedeniyle görevli yargı yerinin belirlenmesi için 2247 sayılı Kanun'un 19. maddesi uyarınca Uyuşmazlık Mahkemesine başvurulmasına, Uyuşmazlık Mahkemesince karar verilmesine değin işin incelenmesinin ertelenmesine karar vermiştir.

III. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat

5. 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun (Mülga: 31/5/2006-5510/106 md.) 74. maddesi şöyledir:

"Ölüm tarihinde orta öğrenim yapmakta ise 20, değil ise 18 yaşını ve yüksek öğrenimi yapmakta ise 25 yaşını doldurmamış erkek çocuklara aylık bağlanır.

Ancak çalışmaya mani, tedavisi kabil olmıyan hastalık veya çalışmaya manimalüllük sebepleri ile muhtaç oldukları sağlık kurulunca tasdik olunacak raporla anlaşılanlara, muhtaç olmak ve ölüm tarihinden itibaren en çok bir yıl, ehliyeti haiz olmıyan, veli veya vasileri bulunmıyanlar için beş yıl içinde kendileri veya veli veya vasileri tarafından yazı ile Sandığa müracaatları şartiyle ölüm tarihinde yaşları ne olursa olsun, aylık bağlanır.

Aylık almakta iken bu duruma düştükleri aynı şekilde anlaşılanların aylıkları; yaşları dolayısiyle, aylıklarının kesilmesi gereken tarihten itibaren en çok bir yıl, ehliyeti olmıyan, veli veya vasileri bulunmıyanlar için beş yıl içinde kendileri veya veli ve vasileri tarafından yazı ile Sandığa müracaatlarışartiyle yaş kaydı aranmaksızın bu durumları geçinceye kadar ödenir.

Hastalığın seyrinde veya malüllüğün derecesinde veya mahiyetindeki azalıp çoğalmalar, muhtaçlıklarını ortadan kaldırmadıkça, nazara alınmaz.

Orta öğrenim son sınıfında iken 20 yaşını dolduran ve okul veya müesseselerin tatil devreleri hariç, ara vermeksizin yüksek öğrenime başlıyanların, evvelce kesilmiş aylıkları, yüksek öğrenime başladıkları tarihi takibeden ay başından itibaren tekrar bağlanarak 25 yaşını geçmemek üzere, öğrenimlerini tamamlayıncaya kadar ödenir.

Ancak sağlık kurulunca tasdik edilecek raporla orta öğrenimi bitirdikten sonra hasta oldukları belirtilecekler için bir öğrenim devresi gecikme kabul edilir.

Bir yüksek öğrenimin bitirilmesi üzerine kesilen aylıklar 25 yaşını doldurmadan ikinci bir yüksek öğrenime başlanmış olsa da tekrar bağlanmaz.

Hastalıktan başka sebeplerle yükseköğrenim müesseselerindeki kayıtları silinenlerin aylıkları, silinme tarihini takibeden ay başından itibaren kesilir. Kayıt silme muamelesi yetkili mercilerce kaldırılmadıkça hiçbir sebep ve suretle tekrar bağlanmaz.

Hastalık yüzünden kayıtları silinenlerin; kesilen aylıkları, en çok bir yıliçinde, yüksek öğrenimi istekleri ile bırakanların en çok 6 ay içinde, başka bir yüksek öğrenim müessesesine kayıtla devama başlamaları şartiyle kayıt tarihini takibeden ay başından itibaren tekrar bağlanır.

Ölüm tarihinde 20 yaşını henüz doldurmuş ve orta öğrenimi de bitirmiş durumda olanlardan yüksek öğrenime başlıyanlara yukarki esaslara göre aylık bağlanır.

Doktora yapmak üzere geçen müddetler yüksek öğrenim sayılmaz."

6. 5434 sayılı Kanun'un (Mülga: 31/5/2006-5510/106 md.) 121. maddesi şöyledir:

" Her ne suretle olursa olsun istihkaklarından fazla yapılan ödemeler, ilgililerin, varsa sonraki her çeşit istihkaklarından hüküm alınmaksızın kesilmek suretiyle geri alınır. Ancak ilgili, Sandıkça yapılan bu muamelenin yersizliği hakkında Danıştayda dava açabilir.

(Ek: 7/5/1986 - 3284/17 md.) Herhangi bir nedenle Sandık tarafından ilgililere istihkaklarından fazla veya yersiz olarak yapılan ödemelerin, bu hatalı işlemlerin düzeltildiği tarihten geriye doğru hesap edilecek beş yıllık tutarları tahsil edilir. Tahsilin ne şekilde yapılacağı yönetmelikle düzenlenir."

7. 31/05/2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 506, 1479, 2925, 2926 ve 5434 sayılı Kanun'lar kapsamındaki hizmet akdine göre ücretle çalışanlar (Sosyal Sigortalılar), kendi hesabına çalışanlar (Bağ-Kur'lular), tarımda kendi adına ve hesabına çalışanlar (Tarım Bağ-Kur'luları), tarım işlerinde ücretle çalışanlar, (Tarım sigortalıları), devlet memurları ve diğer kamu görevlilerini (Emekli Sandığı İştirakçileri), geçici maddelerle korunan haklar dışında, sosyal güvenlik ve sağlık hizmetleri yönünden yeni bir sisteme tabi tutmuş, beş farklı emeklilik rejimini aktüeryal olarak hak ve hükümlülükler yönünden tek bir sosyal güvenlik sistemi altında toplamıştır.

B. Yargı Kararları

8. 5510 sayılı Kanun'un iptali amacıyla açılan davada Anayasa Mahkemesi, 15/12/2006 tarih ve E.2006/111, K.2006/112 sayılı kararıyla, anılan Kanun'un birçok maddesi ile birlikte, bu Kanun'un yürürlük tarihinden önce 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine tabi olarak görev yapmakta olan memurlar ve diğer kamu görevlilerini diğer sigortalılarla aynı sisteme tabi kılan başta 4/c maddesi hükümlerinin iptaline karar vermiş; bu karardan sonra kabul edilen 17/04/2008 tarih ve 5754 sayılı Kanun'la 5510 sayılı Kanun'da düzenlemeler yapılmış ve anılan Kanun'a eklenen Geçici 1. ve Geçici 4. maddelerle, 5754 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1 Ekim 2008 tarihinden önce 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olanlar memurlar ile diğer kamu görevlileri ile bunların dul ve yetimleri hakkında, bu Kanun'la yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılacağı hüküm altına alınmıştır. 5754 sayılı Kanun'un bazı hükümlerinin iptali istemiyle açılan dava Anayasa Mahkemesinin 30/03/2011 tarih ve E.2008/56, K.2011/58 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

9. 5510 sayılı Kanun'un 101. maddesinde yer alan *"...bu Kanun hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar İş Mahkemelerinde görülür."* bölümünün iptali istemiyle yapılan itiraz başvurusunda, Anayasa

Mahkemesinin 25/01/2012 tarih ve 28184 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 22/12/2011 tarih ve E.2010/65, K.2011/169 sayılı kararıyla davayı redle sonuçlandırmakla birlikte; söz konusu kararını Mahkememiz önündeki uyuşmazlığa ışık tutacak şekilde şu gerekçeye dayandırmıştır:

> *"...5754 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce memur ve diğer kamu görevlisi olarak çalışmakta olanlar, evvelce olduğu gibi 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olacaklar ve bunların emeklileri bakımından da aynı Kanun hükümleri uygulanmaya devam edecek; ancak 5754 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra memur ve diğer kamu görevlileri olarak çalışmaya başlayanlar ise 5510 sayılı Kanunun 4/c maddesi uyarınca, bu Kanun hükümlerine tabi sigortalı sayılacak ve haklarında 5434 sayılı Kanun değil, 5510 sayılı Kanun'un öngördüğü kural ve esaslar uygulanacak; ihtilaf halinde de adli yargı görevli bulunacaktır. 5754 sayılı Kanunun yürürlüğüyle birlikte, artık Sosyal Sigortacılık esasına göre faaliyet gösteren ve yaptığı, tesis ettiği işlem ve muameleler idari işlem sayılamayacak bir sosyal güvenlik kurumunun varlığından söz etmek gerekli bulunmaktadır. 5754 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce iştirakçisi sıfatıyla çalışmakta olan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile emekli sıfatıyla 5434 sayılı Kanun'a göre emekli, dul ve yetim aylığı almakta olanlar ve ayrıca memurlar ve diğer kamu görevlilerinden ileride emekliliğe hak kazanacaklar yönünden ise Sosyal Güvenlik Kurumu'nun tesis edeceği işlem ve yapacağı muameleler idari işlem niteliğini korumaya devam edecek, bunlara ilişkin ihtilaflarda da evvelce olduğu gibi idari yargı görevli olmaya devam edecektir. Bu bakımdan 5510 sayılı Kanunun yürürlüğünden sonra, prim esasına dayalı yani sistemin içeriği ve Kanun kapsamındaki iş ve işlemlerin niteliği göz önünde bulundurulduğunda, itiraz konusu kuralla, yargılamanın bütünlüğü ve uzman mahkeme olması nedeniyle Kanun hükümlerinin uygulanması ile ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünde iş mahkemelerinin görevlendirilmesinde Anayasa'ya aykırılık görülmemiştir. Ancak, yukarıda açıklandığı üzere 5754 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce statüde bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile ilgili sosyal güvenlik mevzuatının uygulanmasından doğan idari işlem ve idari eylem niteliğindeki uyuşmazlıklarda idari yargının görevinin devam edeceği açıktır..."*

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

A. İlk İnceleme

10. Uyuşmazlık Mahkemesinin Muammer TOPAL'ın Başkanlığında, Üyeler Nilgün TAŞ, Doğan AĞIRMAN, Eyüp SARICALAR, Ahmet ARSLAN, Mahmut BALLI ve Bilal ÇALIŞKAN'ın katılımlarıyla yapılan 16/10/2023 tarihli toplantısında; dosya üzerinde 2247 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre, İdare Mahkemesince, anılan Kanun'un 19. maddesine göre başvuruda bulunulmuş olduğu, Mahkemece idari yargı dosyasının ekinde adli yargı dosyası ile birlikte Uyuşmazlık Mahkemesine gönderildiği ve usule ilişkin herhangi bir noksanlık bulunmadığı anlaşıldığından, görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oy birliği ile karar verildi.

B. Esasın İncelenmesi

11. Raportör-Hâkim Gülşen AKAR PEHLİVAN davanın çözümünde idari yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan, ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet SavcısıHalil İbrahim ÇİFTÇİ ile Danıştay Savcısı Yakup BAL'ın davada idari yargının görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

12. Dava, davacının Emekli Sandığına tabi olarak almakta olduğu yetim aylığının muvazaalı boşanma nedeniyle kesilmesi üzerine, davacıya yersiz ödeme yapıldığından bahisle İzmir Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü İzmir Muhasebe Birimi tarafından düzenlenen 49.307,18 TL tutarlı, 23/11/2018 tarih ve 15873423 sayılı borç bildirim (tahakkuk) belgesinin iptali istemiyle açılmıştır.

13. Yukarıda sözü edilen mevzuat hükümlerinin ve Anayasa Mahkemesi kararının birlikte değerlendirilmesinden, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce memur ve diğer kamu görevlisi olarak çalışmakta olanlar, daha önce olduğu üzere 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olacakları gibi bunların emeklilikleri bakımından da aynı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam edileceği; ancak, bu Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra memur ve diğer kamu görevlisi olarak çalışmaya başlayanların ise 5510 sayılı Kanun'un 4/c maddesi uyarınca, bu Kanun hükümlerine tabi sigortalı sayılacağı ve haklarında 5434 sayılı Kanun'un değil 5510 sayılı Kanun'un öngördüğü kural ve esasların uygulanacağı dolayısıyla ihtilafların da adli yargı yerinde çözümleneceği açıktır.

14. Dava dosyasının incelenmesinden; davacı tarafından, 5434 sayılı Kanun kapsamında almakta olduğu yetim aylığının muvazaalı boşanma nedeniyle kesilmesi üzerine, davacıya yersiz ödeme yapıldığından bahisle İzmir Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü İzmir Muhasebe Birimince düzenlenen 23/11/2018 tarih ve 15873423 sayılı borç tahakkuk belgesinin iptali istemiyle ilk kez İstanbul Anadolu 18. İş Mahkemesinin E.2019/140 sayılı esasına kayden dava açıldığı, anılan Mahkemenin 06/07/2022 tarih ve K.2022/358 sayılı kararıyla uyuşmazlığın çözümünde idari yargının görevli olduğundan bahisle davanın usulden reddine karar verildiği, bu karar sonrası aynı istemle idari yargı yerinde davaaçıldığı anlaşılmıştır.

15. Bu durumda, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce iştirakçi sıfatıyla çalışmakta olan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile emekli sıfatıyla 5434 sayılı Kanun'a göre emekli, dul ve yetim aylığı almakta olanlar ve

ayrıca memurlar ve diğer kamu görevlilerinden ileride emekliliğe hak kazanacaklar yönünden Sosyal Güvenlik Kurumunca tesis edilen işlem ve yapacağı muamelelerin "*idari işlem*" ve "*idari eylem*" niteliğini korumaya devam edeceği, dolayısıyla, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2/1-a maddesinde belirtilen idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal ve2/1-b maddesinde belirtilen,idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtelolanlar tarafından açılan tam yargıdavaları kapsamında bulunan, 5754 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce, Emekli Sandığından emekli aylığı almakta iken vefat eden iştirakçiden kaynaklanan yetim aylığı işleminden kaynaklanan davanın görüm ve çözümünün idari yargı yerinde görüleceği sonucuna varılmıştır.

16. Yukarıda belirtilen hususlar gözönünde bulundurularak, İzmir 2. İdare Mahkemesinin24/05/2023 tarih ve E.2023/817 sayılı başvurusunun reddi gerekmiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Davanın çözümünde İDARİ YARGININ GÖREVLİ OLDUĞUNA,

B. İzmir 2. İdare Mahkemesinin 24/05/2023 tarih ve E.2023/817 sayılı BAŞVURUSUNUN REDDİNE ,

16/10/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİİLE KESİN OLARAK karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye
Muammer	Nilgün	Doğan	Eyüp
TOPAL	TAŞ	AĞIRMAN	SARICALAR

Üye	Üye	Üye
Ahmet	Mahmut	Bilal
ARSLAN	BALLI	ÇALIŞKAN